

Вікторія ІСАК,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 231
Соціальна робота. Освітня програма: Соціальна педагогіка,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
Ігор ЗУБРИЦЬКИЙ,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки
та корекційної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЮНІСЕФ НА ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй, ЮНІСЕФ (англ. *United Nations Children's Fund, UNICEF*), був створений 11 грудня 1946 р. як тимчасова структура для надання гуманітарної допомоги дітям, постраждалим унаслідок Другої світової війни. У 1953 р. ЮНІСЕФ набув статусу постійного органу ООН і став провідною міжнародною організацією, що працює над забезпеченням прав дітей у всьому світі. Мандат ЮНІСЕФ охоплює широкий спектр питань – від виживання, розвитку, захисту й участі дітей до забезпечення доступу до якісної освіти, охорони здоров'я, безпеки й соціальної справедливості [1].

В Україні ЮНІСЕФ розпочав свою діяльність у 1997 р. з відкриттям офіційного Представництва у Києві. Відтоді організація стала надійним партнером державних органів та громадянського суспільства у впровадженні комплексної політики щодо захисту прав дитини. За час співпраці ЮНІСЕФ надав Україні допомогу на суму понад 130 мільйонів доларів США, що дало можливість реалізувати низку масштабних програм у сферах охорони здоров'я, забезпечення доступу до чистої води і санітарії, освіти, соціального захисту, інклюзії та розвитку правосуддя, дружнього до дитини. Крім того, ЮНІСЕФ активно підтримує системні реформи в соціальній сфері, сприяє децентралізації послуг для дітей, а також розвиває партнерства з громадами

зادля зміцнення спроможності місцевого самоврядування у сфері захисту прав дитини [2].

Від початку російсько-української війни у 2014 р. ЮНІСЕФ активізував діяльність у гуманітарному напрямі, зосередившись на забезпеченні базових прав дитини: доступу до безпечного середовища, освіти, психологічної підтримки, охорони здоров'я та чистої питної води, включно з навчанням з мінної безпеки та профілактики ВІЛ/СНІДу.

Основна мета діяльності ЮНІСЕФ в Україні полягає у сприянні поступовій та всеосяжній реалізації прав усіх дітей, а також у подоланні структурних прогалин у доступі до базових соціальних послуг. Фонд поєднує оперативне реагування на гуманітарні виклики з довгостроковою підтримкою реформ у сфері децентралізації, соціальної політики та розбудови миру. Особливу увагу ЮНІСЕФ приділяє зміцненню соціальної згуртованості – здатності українського суспільства співіснувати в умовах багатоманітності, зберігаючи довіру, взаємну повагу, спільні цінності та орієнтацію на досягнення загального добробуту. У стратегічній перспективі на 2023–2027 рр. діяльність ЮНІСЕФ в Україні зосереджена на досягненні п'яти системних результатів: просуванні соціальної інклюзії та державної політики щодо дітей; забезпеченні комплексного захисту дітей в усіх обставинах; розширенні доступу до якісної та інклюзивної освіти; відновленні охоплення вакцинацією та зміцненні охорони здоров'я матері й дитини; а також на поліпшенні рівного доступу до чистої води, належної гігієни та санітарії, зокрема в громадах, що постраждали від війни [2].

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну у 2022 р., суттєво ускладнило реалізацію прав дитини, спричинивши масове переміщення населення, руйнування критичної інфраструктури, обмеження доступу до освіти, медичної допомоги та безпечного соціального середовища. За оцінками українських правозахисників, від початку збройної агресії близько 1,6 мільйона українських дітей були примусово депортовані або змушені проживати в умовах тимчасової окупації. Особливе занепокоєння викликає

політика системного впливу на українських дітей як у тимчасово окупованих регіонах, так і поза межами України.

Зокрема, за даними аналітиків правозахисних організацій *Freedom House* та Центру прав людини «*ZMINA*», в умовах окупації зафіксовано масові порушення базових прав дітей, що мають ознаки так званого «дискримінаційного переслідування» – цілеспрямованої політики, яка поєднує елементи насильницької асиміляції та культурного знищення. Основна мета таких дій – руйнування національної ідентичності українських дітей шляхом нав'язування їм ідеологічних цінностей і наративів країни-агресора. Наслідки цієї політики є руйнівними як для окремої дитини, так і для українського суспільства загалом, адже вони становлять загрозу не лише правам дітей, а й самому праву на існування української нації [3].

У цьому контексті особливої значущості набуває діяльність міжнародних організацій, зокрема Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), яка спрямована на системну підтримку дітей, що зазнали впливу війни та окупації. Діяльність ЮНІСЕФ в умовах гуманітарної кризи та збройного конфлікту охоплює низку стратегічних напрямів, зокрема забезпечення права на життя і безпеку, доступ до якісної освіти, медичної та психологічної допомоги, захист від насильства, експлуатації та дискримінації. Завдяки комплексному підходу та партнерству з урядом України, органами місцевого самоврядування й громадськими організаціями ЮНІСЕФ послідовно забезпечує гуманітарну підтримку та захист дітей, які постраждали внаслідок війни.

Одним із наймасштабніших проєктів ЮНІСЕФ в умовах війни стала програма «Спільно», реалізована у партнерстві з місцевими громадами та державними структурами. Вона охоплює створення центрів підтримки дітей і родин, організацію психологічної допомоги, інтеграцію послуг у громадах, де перебувають внутрішньо переміщені особи. Лише у 2023 році ЮНІСЕФ разом із партнерами відкрив понад 300 центрів «Спільно», які надали послуги понад 500 тисячам дітей і батьків [4].

Особливу увагу ЮНІСЕФ приділяє забезпеченню права дитини на

освіту, зокрема в умовах війни та вимушеного внутрішнього переміщення. Завдяки впровадженню програм цифрового навчання, а також постачанню ноутбуків, планшетів і навчальних матеріалів, діти, які втратили доступ до традиційної форми шкільного навчання, отримали можливість продовжити здобуття освіти. У межах ініціативи «*Back to Learning*» Фонд забезпечив понад один мільйон дітей шкільним приладдям і сприяв створенню безпечного освітнього середовища, зокрема шляхом облаштування укриттів у закладах освіти [5].

ЮНІСЕФ також відіграє провідну роль у забезпеченні дітей доступом до базових медичних та гігієнічних послуг. Організація доставила в Україну сотні тонн гуманітарної допомоги, зокрема, медикаментів, гігієнічних наборів і вакцин. Було реалізовано кампанії з вакцинації проти поліомієліту та кору, а також організовано мобільні медичні бригади, зокрема в прифронтових регіонах [6].

Не менш важливим напрямом діяльності ЮНІСЕФ в Україні є протидія насильству, експлуатації та торгівлі дітьми. У співпраці з Уповноваженим Верховної Ради з прав людини, Національною поліцією України та соціальними службами Фонд впроваджує програми з попередження гендерно зумовленого насильства, розвитку служб захисту дітей у громадах, а також організовує навчання фахівців. Крім того, надається правова, соціальна й психологічна підтримка дітям, які пережили травматичні події.

Таким чином, діяльність Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні є прикладом довгострокового, системного й адаптивного підходу до забезпечення прав дитини як у мирний час, так і в умовах війни. Від початку своєї присутності в Україні ЮНІСЕФ послідовно підтримує реформи у сфері охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, а в умовах протистояння військовій агресії РФ – здійснює ефективне гуманітарне реагування. Реалізація таких проєктів, як «Спільно», ініціатива «*Back to Learning*», кампанії з вакцинації та протидії насильству, підтверджує результативність

комплексного підходу, заснованого на партнерстві з державними структурами, місцевими громадами та міжнародними донорами. Досвід ЮНІСЕФ заслуговує на інтеграцію в національну політику захисту дітей як інструмент відновлення і сталого розвитку України у післявоєнний період.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. UNICEF history. Reimagining the future for every child since 1946. URL: <https://www.unicef.org/history>
2. UNICEF Україна. Для кожної дитини. Про ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/about-unicef>
3. МКС отримав нові докази злочинів Росії проти українських дітей. Які саме і на що можна сподіватися. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ty-iak-novi-dokazy-mks-haaha-dity/33142254.html>
4. UNICEF Україна. «Спільно» – програма гуманітарної підтримки сімей з дітьми в Україні. URL: https://www.unicef.org/ukraine/spilno-social-support?utm_source=chatgpt.com
5. UNICEF Україна. Освіта. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/topics/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0> UNICEF Україна. Ukraine situation reports. Humanitarian Action for Children. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/ukraine-situation-reports>